

JING WANG*

HUILING ZHANG**

YANG CAO***

ANALIZA MOTYWACJI, PROBLEMÓW I POTRZEB CHIŃSKICH MŁODSZYCH NAUCZYCIELI JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO¹

Wprowadzenie

Dzięki Inicjatywie Pasa i Szlaku zaproponowanej przez przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej Xi Jinpinga oraz formatowi współpracy Chin z państwami Europy Środkowo-Wschodniej, zgłoszonemu również przez chińską stronę, od roku 2018 widoczny jest niezwykle dynamiczny rozwój studiów polonistycznych w Państwie Środka, gdzie wcześniej przez ponad 50 lat funkcjonowała tylko jedna polonistyka na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych (Beijing Foreign Studies University, dalej: BFSU). Według informacji opublikowanych na stronie Instytutu Polskiego Wydziału Kultury Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Pekinie do maja 2020 r. na terenie całych Chin było w sumie dziewiętnaście uniwersytetów umożliwiających naukę języka polskiego, a w wielu z nich oferowano czteroletnie studia licencjackie w tym zakresie². Taki rozwój polonistyki niewątpliwie spowodował duży popyt na lektorów języka polskiego jako obcego (dalej: JPJO), zwłaszcza rodowitych Chińczyków, którzy oprócz zaawansowanej znajomości polszczyzny opanowują także odpowiednią metodykę nauczania.

W tej chwili niemal każdy z ośrodków wymienionych na liście zamieszczonej przez Instytut Polski w Pekinie ma własną kadre nauczycielską. Zdecydowana

DOI: 10.4467/23538724GS.22.026.16142

* Jing Wang była pomysłodawczynią niniejszego artykułu; odeszła 8 marca 2022 r. w Krakowie; ukończyła 23 lata.

** ORCID: 0000-0003-4997-0588

*** ORCID: 0000-0001-6365-7817

¹ Badania do artykułu zostały sfinansowane przez Projekt Naukowy Boda Uniwersytetu Studiów Międzynarodowych w Zhejiang (2021JDYB5) oraz Chińską Radę Stypendialną.

² *Nauka polskiego w Chinach*, Instytut Polski – Wydział Kultury Ambasady RP w Pekinie, <https://instytutpolski.pl/beijing/pl/nauka-polskiego-w-chinach/> (dostęp: 1.08.2021).

większość tych zespołów jest jednak dosyć młoda pod względem wieku i doświadczeń dydaktycznych zatrudnionych lektorów, szczególnie Chińczyków, gdyż „osoby, które ukończyły studia polskie przed okresem gwałtownego wzrostu liczby chińskich polonistyk lub w jego trakcie, nie są w stanie zaspokoić potrzeb całego rynku”³. W związku z tym nowo powstające instytucje miały do wyboru raczej jedynie świeżo upieczonych absolwentów pochodzących z relatywnie starszych chińskich polonistyk (do 2020 r. tylko trzy polonistyki mogły zapewnić rynkowi chińskich polonistów, którzy ukończyli chociażby studia licencjackie). W ciągu ostatnich 2 lat z Polski wróciła do Chin grupa chińskich absolwentów, którzy ukończyli polonistyczne studia magisterskie, co w pewnym stopniu poprawiło sytuację na rynku pracy. Brakuje im jednak wystarczających doświadczeń dydaktycznych i wsparcia ze strony doświadczonych chińskich nauczycieli JPJO. Jagna Malejka, nauczycielka przez wiele lat zajmująca się nauczaniem chińskojęzycznych studentów, słusznie stwierdziła, że „aby precyzyjnie zdefiniować rodzaj i formę niezbędnego wsparcia, konieczne są szczegółowe badania oparte na monitorowaniu karier młodych chińskich nauczycieli, skupiających się na rozpoznaniu ich problemów w pracy dydaktycznej oraz sposobach radzenia sobie z nimi”⁴.

Do dziś w polskojęzycznej literaturze przedmiotu brakuje rozważań dotyczących tej specyficznej grupy nauczycieli. Mimo znacznego rozwoju studiów nie tylko polonistycznych, lecz także niemal wszystkich pozostałych języków Europy Środkowo-Wschodniej, ta młoda i coraz większa grupa nauczycieli nie zainteresowała badaczy w Państwie Środka. Według przeprowadzonych przez autorki artykułu kwerend do chwili obecnej opublikowano w języku chińskim tylko jedno badanie, które miało charakter jakościowy i skupiało się na trudnościach, z jakimi borykali się lektorzy języków naprawdę mało popularnych (np. rumuńskiego, fińskiego, norweskiego czy holenderskiego, lecz nie było polskiego), nauczający w BFSU. Wśród czynników zewnętrznych utrudniających pracę respondentów wymieniali przede wszystkim brak materiałów dydaktycznych. Musieli samodzielnie prowadzić różne zajęcia i jednocześnie wykonywać prace naukowe, biurowe oraz nawiązywać kontakty z zagranicznymi ośrodkami. Jako problem wewnętrzny wskazywali przede wszystkim stres spowodowany koniecznością dokonywania wyborów pomiędzy pracą dydaktyczną a prowadzeniem własnych badań naukowych⁵.

³ J. Malejka, *Nowe wyzwania glottodydaktyki polonistycznej w Chińskiej Republice Ludowej*, „Z. Teorii i Praktyki Dydaktycznej Języka Polskiego” 2021, t. 30, s. 194.

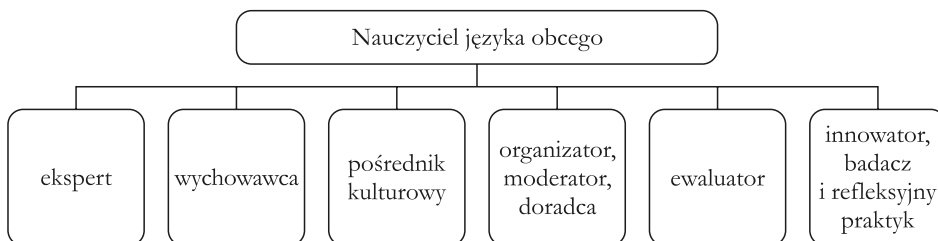
⁴ *Ibidem*, s. 196.

⁵ Wén Qiūfāng (文秋芳), Zhāng Hóng (张虹), *Wǒ guó gāo xiào fēi tōng yòng wài yǔ jiào shī miàn lín de tiǎo zhàn yǔ kùn jìng: yī xiàng zhì xìng yán jiū* (我国高校非通用外语教师面临的挑战与困境: 一项质性研究) [Rozwój kariery akademickich nauczycieli mniej popularnych języków obcych: wyzwania i dylematy], „Zhōngguó Wàiyǔ” („中国外语”) [Foreign Languages in China] 2017, vol. 14, no. 6, s. 96–100, <https://doi.org/10.13564/j.cnki.issn.1672-9382.2017.06.014> (dostęp: 13.05.2022).

Z uwagi na brak badań poświęconych nauce języka polskiego przez studentów chińskich w chińskiej literaturze niniejszy artykuł poświęcono tylko i wyłącznie chińskim nauczycielom akademickim JPJO. Celem artykułu jest uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania: 1) Jaka jest zawodowa motywacja chińskich akademickich nauczycieli JPJO?; 2) Jakie problemy napotyka w pracy?; 3) Czego jeszcze potrzebują w pracy?

Rola nauczyciela w procesie glottodydaktycznym

Już niemal dwie dekady temu zwrócono uwagę na wielość różnych funkcji, jakie pełni współczesny nauczyciel języka obcego (rys. 1).

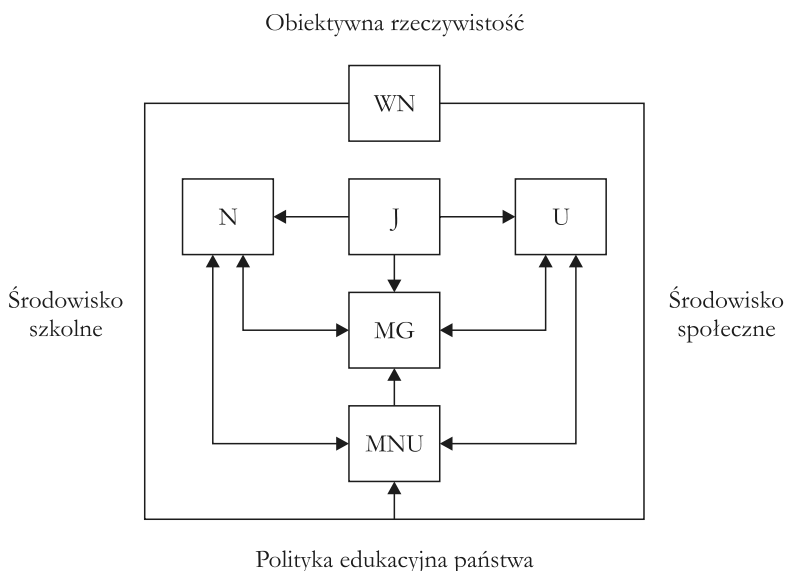
Rys. 1. Funkcje nauczyciela języka polskiego wg Elżbiety Zawadzkiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: D. Padzik, *Nauczyciel XXI wieku – role i wyzwania*, „Języki Obce w Szkole” 2021, nr 2, s. 85.

Nauczyciel pracujący na uniwersytecie może stanąć przed jeszcze większym wyzwaniem, na co zwracają uwagę Grażyna Bartkowiak i Agnieszka Krugielka: „Praca nauczyciela, a w szczególności nauczyciela akademickiego, jest szczególnym rodzajem aktywności zawodowej, wymaga dużego osobistego zaangażowania, wewnętrznej motywacji, poczucia misji, takiego kreowania rzeczywistości, aby umożliwić słuchaczom i sobie przeżycie doświadczenia odkrywania znaczeń, udoskonalania własnej praktyki. W zakresie swojej pracy nauczyciele akademicy wypełniają co najmniej dwa zadania – kształcenie innych oraz prowadzenie badań naukowych, ponosząc tym samym ostateczną odpowiedzialność za proces i jakość kształcenia na uczelniach wyższych”⁶.

Na rolę nauczyciela języka nierodzimego nie możemy patrzeć jedynie w kontekście dydaktycznym i szkolnym, gdyż na glottodydaktykę wpływają także czynniki

⁶ G. Bartkowiak, A. Krugielka, *Postawy nauczycieli akademickich 55 plus wobec pracy zawodowej*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych” 2019, nr 4, s. 215.

WN – warunki nauczania, N – nauczyciel, J – język, U – uczeń, MG – materiały glottodydaktyczne, MNU – metody nauczania i uczenia się języków

Rys. 2. Układ glottodydaktyczny Waldemara Pfeiffera

Źródło: W. Pfeiffer, za: P.E. Gębał, *Glottodydaktyka porównawcza jako nowa subdyscyplina glottodydaktyki*, „Lingwistyka Stosowana” 2014, nr 10, s. 40.

społeczne i polityczne. Zauważył to polski germanista Waldemar Pfeiffer, który zapoczątkował szersze spojrzenie na proces glottodydaktyczny (rys. 2). Dzisiejszy rozwój polonistyki w Państwie Środka, do którego przyczyniła się zaproponowana przez władze tego kraju polityka gospodarcza czy dyplomatyczna, na swój sposób potwierdził trafność teorii polskiego językoznawcy. Jednak wpływy polityczne, jakim bardziej bądź mniej ulegają chińscy nauczyciele języka obcego, szczególnie mało popularnego, są częściej efektem polityki dyplomatycznej niż edukacyjnej.

Łatwo się domyślić, że aby spełnić dosyć wysokie wymagania zawodowe i dostosować się do ciągłych zmian rzeczywistości, akademicki nauczyciel języka obcego musi się nieustannie rozwijać i samodoskonalić. W związku z tym nauczający języka nierodzimego jest równocześnie uczącym się, który ma zdobywać wiedzę z różnych zakresów, w tym także z zakresu językowego, przez całe życie, co może stanowić dodatkową funkcję nauczyciela języka obcego odnośnie do propozycji Elżbiety Zawadzkiej⁷.

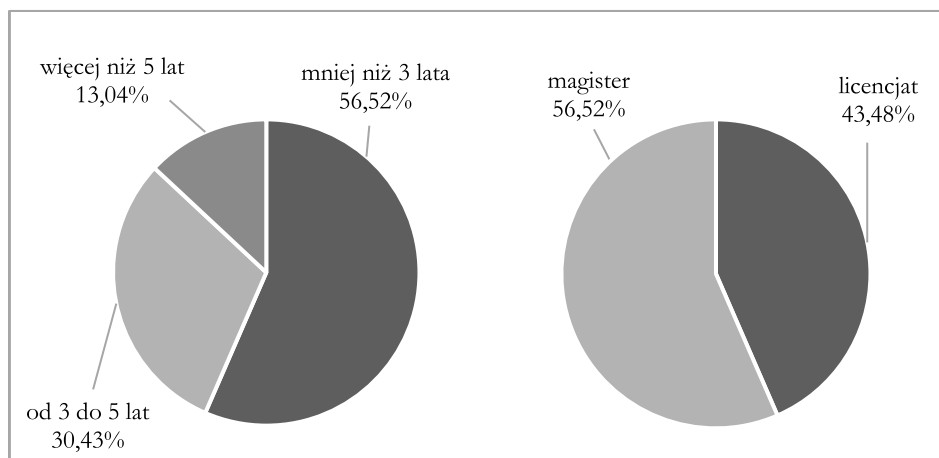
⁷ E. Zawadzka, *Nauczyciele języków obcych w dobie przemian*, Kraków 2014.

Organizacja własnych badań

Aby zapoznać się z motywacjami zawodowymi chińskich młodszych nauczycieli JPJO, z problemami, jakie napotykają w pracy oraz z potrzebami początkujących dydaktyków polonistów, wykorzystano strategię badawczą, która ma charakter ilościowy, a mianowicie kwestionariusz internetowy. Ankieta została opracowana i rozdana respondentom w języku chińskim, a następnie na potrzeby niniejszego artykułu wszystkie pytania przetłumaczono na język polski. Dobór uczestników badań – chińscy nauczyciele JPJO do 35. roku życia, pracujący w akademickich ośrodkach polonistycznych – miał charakter celowy. Badanie przeprowadzono w lutym 2022 r. Kwestionariusz przekazano poprzez chiński komunikator WeChat. Ankieta składa się z 16 pytań, otwartych, półotwartych i zamkniętych, dotyczących m.in. wykształcenia ankietowanych, ich doświadczenia zawodowego, czynników motywujących, napotkanych trudności oraz potrzeb. W wyniku badania otrzymano 23 ważne odpowiedzi od lektorów z 15 chińskich uniwersytetów. Uczelnie, z których pochodzą respondenci, to: 1) Pekijski Uniwersytet Języków Obcych (Beijing Foreign Studies University, rok założenia – 1954 r.), 2) Uniwersytet Pedagogiczny w Harbinie (Harbin Normal University, 2010 r.), 3) Kantoński Uniwersytet Spraw Międzynarodowych (Guangdong University of Foreign Studies, 2014 r.), 4) Pekijski Uniwersytet Studiów Międzynarodowych (Beijing International Studies University, 2015 r.), 5) Uniwersytet Języków Obcych w Tianjinie (Tianjin Foreign Studies University, 2017 r.), 6) Uniwersytet Studiów Międzynarodowych w Xi'anie (Xi'an International Studies University, 2017 r.), 7) Szanghajski Uniwersytet Studiów Międzynarodowych (Shanghai International Studies University, 2017 r.), 8) Uniwersytet Syczuański w Chengdu (Sichuan University, 2017 r.), 9) Instytut Chengdu, Syczuański Uniwersytet Studiów Międzynarodowych (Chengdu Institute Sichuan International Studies University, 2017 r.), 10) Uniwersytet Czangczuński (Changchun University, 2018 r.), 11) Daliański Uniwersytet Języków Obcych (Dalian University of Foreign Languages, 2018 r.), 12) Pekijski Uniwersytet Sportowy (Beijing Sport University, 2019 r.), 13) Syczuański Uniwersytet Studiów Międzynarodowych w Chongqing (Sichuan International Studies University, 2019 r.), 14) Uniwersytet Studiów Międzynarodowych Zhejiang w Hangzhou (Zhejiang International Studies University, 2019 r.), 15) Uniwersytet Języków Obcych Zhejiang Yuexiu w Shaoxing (Zhejiang Yuexiu University of Foreign Languages, 2019 r.).

Wyniki badań

Znaczna większość ankietowanych miała małe doświadczenie w nauczaniu (rys. 3). Spośród nich 56,52% (13) uczyło przez mniej niż 3 lata, 30,43% (7) przez 3–5 lat, a 13,04% (3) ponad 5 lat. Pod względem poziomu wykształcenia 56,52% (13)

Rys. 3. Długość stażu pracy i poziom kształcenia respondentów (%)

Źródło: Opracowanie własne.

respondentów miało stopień magistra, a pozostali (43,48%) byli absolwentami studiów licencjackich.

Znaczna część respondentów ukończyła studia licencjackie w trzech najdłuższych działających ośrodkach polonistycznych w Chinach, mianowicie na Uniwersytecie Pedagogicznym w Harbinie (30%, Harbin Normal University, dalej: HNU), BFSU (26%) i Kantońskim Uniwersytecie Spraw Międzynarodowych (26%, Guangdong University of Foreign Studies, dalej: GDUFS). Spośród trzynastu nauczycieli ze stopniem magistra dziewięcioro ukończyło studia magisterskie na polskich uczelniach: Uniwersytecie Warszawskim (4), Uniwersytecie Śląskim w Katowicach (2), Uniwersytecie Gdańskim (1), Uniwersytecie Jagiellońskim (1) i Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (1). Czterech nauczycieli studiowało na dwóch chińskich uczelniach, które jako jedyne oferują polonistyczne studia magisterskie: GDUFS (1) i BFSU (3).

Kierunek język polski lub język i literatura polska na poziomie licencjackim ukończył duży odsetek uczestników badań (20). Trzech respondentów ukończyło inne kierunki, mianowicie język rosyjski, ekonomię czy zarządzanie turystyką. Wybierając studia magisterskie, ankietowani przeważnie decydowali się na kierunki ściśle związane z literaturą polską (7), przy czym pięciu nauczycieli specjalizowało się w literaturze polskiej, a dwóch w literaturze europejskiej. Oprócz tego wybierany był kierunek dydaktyczny (2). Popularnością cieszyły się także specjalności w zakresie stosunków międzynarodowych (3), takie jak międzynarodowe studia polskie i studia europejskie. Pomimo ukończenia różnych kierunków studiów więcej niż połowa nauczycieli (60,87%) odbyła systematyczne szkolenia, studia lub instruktaże z zakresu dydaktyki.

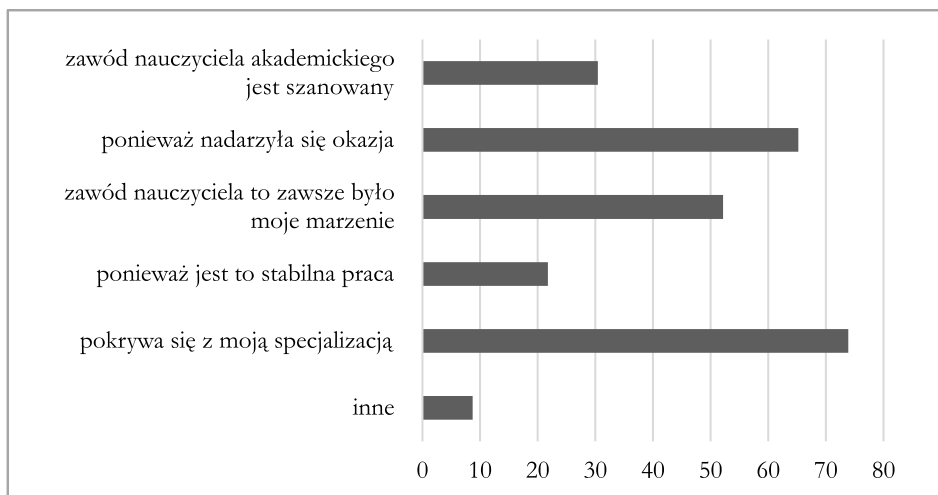
Zajęcia prowadzone przez lektorów chińskich były różnorodne. Jeżeli chodzi o wiedzę dotyczącą języka, to w zakres przedmiotów wchodziły następujące lekcje: język polski podstawowy, język polski średniozaawansowany, język polski zaawansowany, język polski audiowizualny, teoria i praktyka tłumaczenia (tłumaczenie ustne i pisemne), gramatyka, fonetyka, czytanie gazet, czytanie dokładne i ogólne. Z zakresu wiedzy o kulturze prowadzono: przegląd krajoznawstwa polskiego, historię literatury polskiej i wybranych dzieł, zarys dziejów państwa polskiego, historię Polski, zarys obyczajów i tradycji polskich, współczesne Chiny oraz historię stosunków chińsko-polskich. W ramach języka polskiego w praktyce realizowano takie zajęcia jak język polski turystyczny i język polski w biznesie.

Motywacja

Z otrzymanych odpowiedzi wynika, że ponad 70% nauczycieli języka polskiego wybrało swój zawód ze względu na zamiłowanie do polszczyzny oraz plany związania z nią swojej przyszłości, stwierdzając, że „praca ta pokrywa się z moją specjalnością” (73,91%). Jednak to może świadczyć o trudności ze znalezieniem zatrudnienia na rynku pracy, na którym język polski będzie wykorzystywany. Fakt ten potwierdza również wysoki odsetek odpowiedzi „nadarzyła się okazja” (65,22%). Ponad połowa ankietowanych przyznała, że „zawód nauczyciela to zawsze było moje marzenie” (52,17%). Ci, którzy kierowali się swoimi pragnieniami, niekoniecznie z pełnym przekonaniem chcieli kontynuować pracę w zawodzie polonisty. Większą chęć do pracy w zawodzie nauczyciela JPJO wykazywali raczej ci, którzy wybrali tę profesję ze względu na pozycję społeczną i stabilność, co sugeruje, że szacunek i stabilność związane z zawodem nauczyciela były ważniejszymi czynnikami motywującymi (rys. 4).

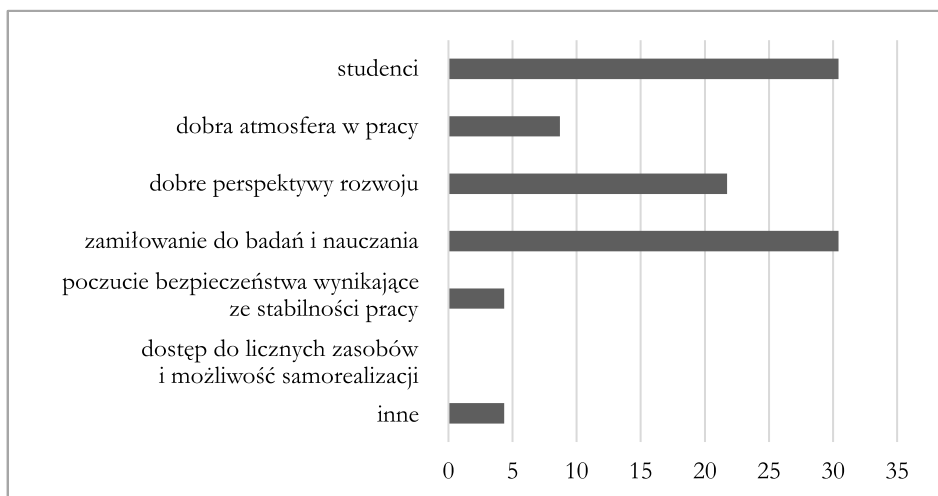
Największą motywację w pracy według ankietowanych stanowili studenci (30,43%) oraz „zamiłowanie do badań i nauczania” (30,43%). Dodatkowo jeden z ankietowanych zaznaczył wręcz „brak motywacji”, co może pokazać zjawisko wypalenia zawodowego. Wszyscy respondenci, którzy byli zmotywowani pozytywnymi perspektywami zawodowymi oraz zamiłowaniem do badań i nauczania, z dużym lub bardzo dużym prawdopodobieństwem chcieli kontynuować pracę w zawodzie. W związku z tym można wnioskować, że te dwa czynniki najbardziej wpływają na chęć wykonywania zawodu wśród ankietowanych nauczycieli (rys. 5).

Zdaniem ponad połowy lektorów (65,22%) prawdopodobieństwo kontynuowania pracy w zawodzie w ciągu najbliższych 3–5 lat było bardzo duże. Nieliczni respondenci (8,7%) wyrazili chęć odejścia ze stanowiska. Wśród badanych respondentów tylko dwoje uważało, że szanse na kontynuowanie pracy w zawodzie w przyszłości są niskie, przy czym oboje byli w gronie ankietowanych nauczycieli najmniej doświadczonych. W tej właśnie grupie tylko cztery osoby z trzynastu respondentów

Rys. 4. Przyczyny, dla których respondenci wybrali zawód nauczyciela JPJO (%)

Źródło: Opracowanie własne.

Rys. 5. Motywacje respondentów do pracy (%)

Źródło: Opracowanie własne.

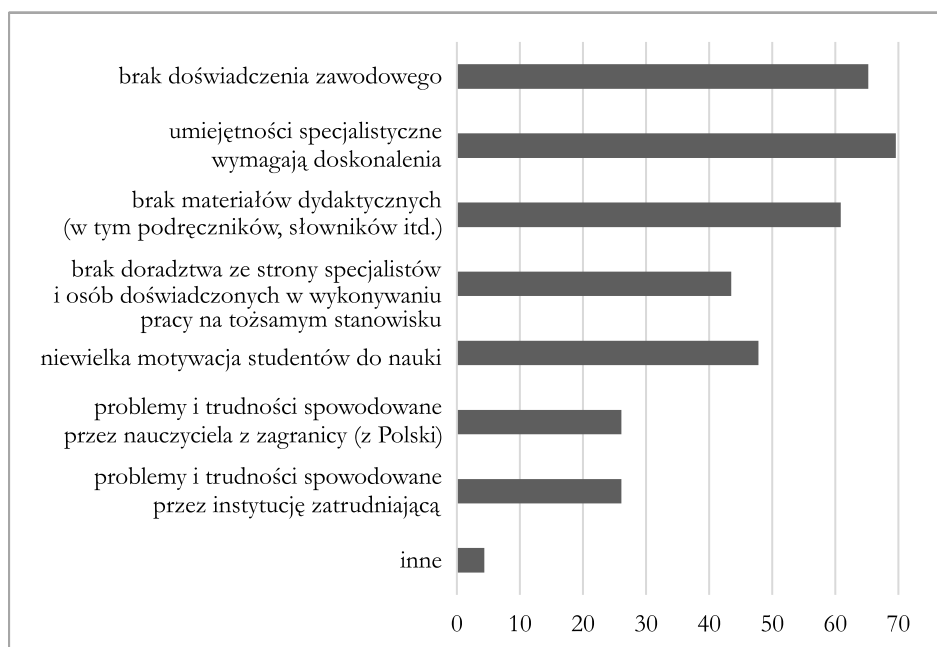
z doświadczeniem zawodowym krótszym niż 3 lata wskazywało na aspiracje zawodowe jako motywację, podczas gdy ponad 70% osób z doświadczeniem 3–5 lat i 100% osób z doświadczeniem powyżej 5 lat wybrało tę motywację. Można z tego wnioskować, że osoby z dłuższym stażem pracy zdecydowały się zostać nauczycielami

z poczucia powołania i zamilowania, kiedy było więcej możliwości zatrudnienia w różnych dziedzinach. Natomiast w późniejszych latach, kiedy konkurencja zawodowa była większa, zapotrzebowanie na polskich nauczycieli wzrosło tak bardzo, że niektórzy zostali nauczycielami, nawet jeśli wcześniej tego nie planowali. Można także założyć, że im dłużej ktoś pracował, tym bardziej identyfikował się z zawodem. Tylko dwoje ankietowanych z grupy licencjatów motywowały aspiracje zawodowe, natomiast wśród magistrów odsetek ten był znacznie wyższy, co może znaczyć, że niektórzy podnoszą swoje kwalifikacje właśnie po to, by zostać nauczycielami.

Problemy

Problemy, z jakimi borykała się młoda generacja chińskich wykładowców, były różnorodne, ale wszystkie były z sobą powiązane. Składały się na nie zarówno czynniki wewnętrzne, jak i zewnętrzne. Można je podzielić na trzy obszary: niedostatek umiejętności, brak zasobów oraz niekorzystne środowisko w pracy (rys. 6).

Niedobór umiejętności był najbardziej palącym problemem, który dotyczył „braku doświadczenia zawodowego” (65,22%) oraz faktu, że „umiejętności specjalistyczne

Rys. 6. Problemy, jakie respondenci napotkali w pracy (%)

Źródło: Opracowanie własne.

wymagają doskonalenia” (69,57%). Wysoki odsetek respondentów wskazujących na konieczność ciągłego doskonalenia wynikał prawdopodobnie z ich świadomości, że na kompetencje zawodowe nauczycieli języka polskiego składa się wiele elementów, nie tylko zdolności językowe, ale także wiedza z zakresu pedagogiki i edukacji, umiejętności zarządzania oraz badawcze. Zdobywanie tej wiedzy wymaga czasu, a świeżo upieczeni absolwenci zazwyczaj nie są w nią w pełni wyposażeni. Do tego dochodził jeszcze brak zasobów, przede wszystkim materiałów do nauki języka polskiego. W analizowanej części ankiety ponad połowa nauczycieli (60,87%) wybrała opcję „brak materiałów dydaktycznych (w tym podręczników, słowników itd.)”. Obecnie na rynku chińskim dostępnych jest niewiele podręczników i materiałów dydaktycznych do nauki języka polskiego. Problemem był także „brak doradztwa ze strony specjalistów i osób doświadczonych w wykonywaniu pracy na tożsamym stanowisku (43,48%)”. Doświadczonych nauczycieli języka polskiego jest wciąż niewiele. Są oni absolwentami BFSU lub HNU, a większość z nich została na macierzystej uczelni. Wielu z nich to również profesorzy wizytujący w innych ośrodkach polonistycznych.

Na koniec na omówienie zasługuje kwestia środowiska pracy. „Niewielka motywacja studentów do nauki” (47,83%) stanowiła największy problem w tej kategorii pytań. Wszak motywacja kierująca uczącymi się wpływa bezpośrednio na skuteczność nauczania. Pojawiały się również „problemy i trudności spowodowane przez nauczyciela z zagranicy (z Polski) (26,09%)”. Wynikały one przede wszystkim z niestabilności miejsc pracy i niepewności utrzymania się w zawodzie. Poza tym wystąpiły „problemy i trudności spowodowane przez instytucję zatrudniającą (26,09%)”. Trudności w miejscu pracy polegają zwykle na zbyt dużej ilości pracy biurokratycznej. Respondenci wskazywali też na „wyzwania związane z nauczaniem interdyscyplinarnym”.

Chęć rozwiązywania własnych problemów jest tak silna, że zdecydowana większość młodych nauczycieli (91,3%) była nastawiona na przejmowanie inicjatywy przez: podnoszenie kwalifikacji, wyszukiwanie zasobów internetowych, znajdowanie zasobów za granicą, zakup podręczników z zagranicy, douczenie się od własnych nauczycieli, szukanie pomocy u doświadczonych nauczycieli innych kierunków, hospitacje lekcji, motywowanie uczniów za pomocą różnych środków itd. Jednak problem ten nie był rozwiązywany w sposób systematyczny, jak stwierdzono w jednej z odpowiedzi:

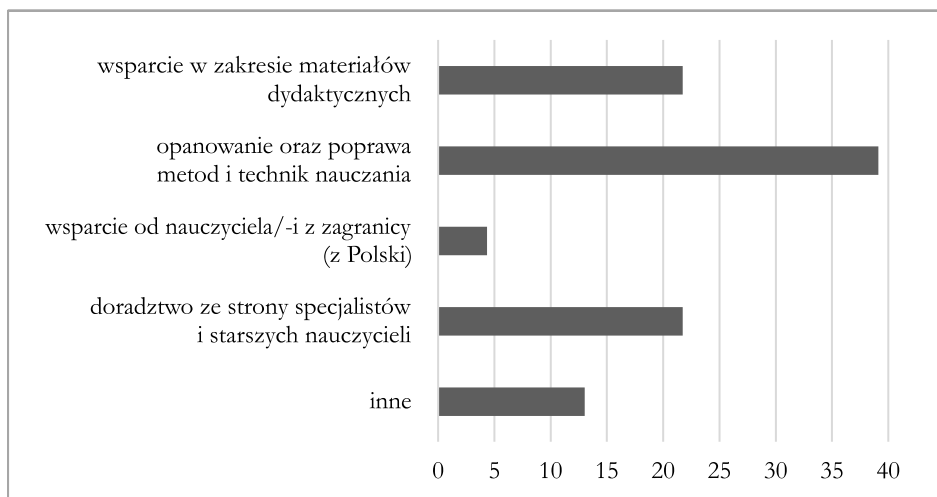
Szukanie materiałów w Internecie i kupowanie e-booków; zwracanie się do wykładowców na macierzystej uczelni o radę w sprawie napotkanych problemów; zwracanie się do zagranicznych nauczycieli o fachową poradę; ale ma się wrażenie, że wszystkie te działania leczą tylko objawy, a nie przyczynę i brakuje systematycznych wskazówek⁸.

⁸ Tekst oryginalny: 上网搜索材料及购买电子书; 向母校导师请教遇到的问题; 向外教请教专业问题; 但感觉都治标不治本, 缺乏系统性的指导 (Shàng wǎng sōu suǒ cái liào jí gòu mǎi diàn zǐ shū; xiàng mǔ xiào dǎo shī qǐng jiào yù dào de wèn tí; xiàng wài jiào qǐng

Trzeba jednak zauważyć, że zdecydowana większość szkół (86,96%) oferuje szkolenia dla lektorów i 70% respondentów uznało je za skuteczne, a 25% z nich – za bardzo skuteczne.

Potrzeby

Najpilniejszą potrzebą w zakresie nauczania bez względu na staż pracy było „opanowanie oraz poprawa metod i technik nauczania” (39,13%), następnie „wsparcie w zakresie materiałów dydaktycznych” (21,74%) oraz „doradztwo ze strony specjalistów i starszych nauczycieli” (21,74%). Natomiast wszystkim badanym z ponad pięcioletnim doświadczeniem w zawodzie nauczyciela najbardziej brakowało „wsparcia w zakresie materiałów dydaktycznych”. Dodatkowo, otwarte pytania w kwestionariuszu pozwoliły dostrzec u młodych nauczycieli potrzebę większej swobody w nauczaniu oraz wsparcia w zakresie materiałów do nauczania interdyscyplinarnego (rys. 7). Ta druga potrzeba może wskazać na coraz szersze wprowadzanie w Chinach systemu kształcenia „polski+”⁹.

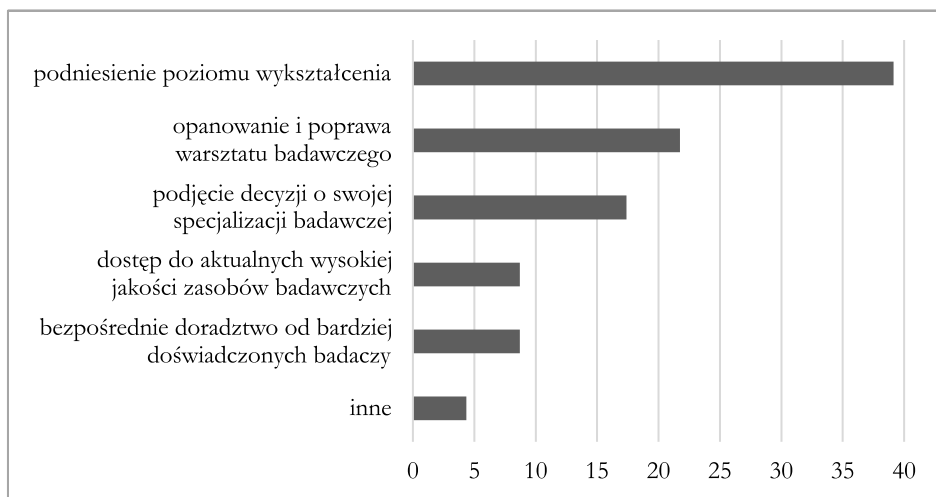
Rys. 7. Potrzeby respondentów w pracy dydaktycznej (%)

Źródło: Opracowanie własne.

jiào zhuān yè wèn tí; dān gǎn jué dōu zhī biāo bù zhì běn, quē fá xì tǒng xìng de zhǐ dǎo). Tłumaczenie własne.

⁹ Połączenie nauczania języka polskiego z nauczaniem innych języków (np. angielskiego) lub z innymi specjalnościami, tj. ścieżkami zawodowymi (np. turystyką, biznesem, stosunkami międzynarodowymi).

W pracy naukowej respondenci najbardziej odczuli potrzebę podniesienia poziomu wykształcenia (39,13%). Oprócz tego wskazywali takie potrzeby, jak: „podjęcie decyzji o swojej specjalizacji badawczej” (17,39%), „opanowanie i poprawa warsztatu badawczego” (21,74%), „dostęp do aktualnych wysokiej jakości zasobów badawczych” (8,7%) i „bezpośrednie doradztwo od bardziej doświadczonych badaczy” (8,7%), które mogły pojawiać się na każdym etapie pracy (rys. 8).

Rys. 8. Potrzeby respondentów w pracy naukowej (%)

Źródło: Opracowanie własne.

Niektóre z bardziej szczegółowych problemów, które wyloniły się z dodatkowych pytań, to „sposób ustalenia sylabusów dla klas starszych”, „brak wykładowców w kadrze dydaktycznej i badawczej” oraz potrzeba „pomocy w zakresie zarządzania czasem” związana z koniecznością „zachowania równowagi między prowadzeniem badań, nauczaniem, administracją i życiem prywatnym”. W przypadku niektórych nauczycieli ich potrzeby były wielorakie i złożone:

Zagraniczny nauczyciel, z którym można współpracować przez dłuższy czas, który jest stabilny i ma umiejętności zawodowe na wysokim poziomie; kolega (Chińczyk), z którym można efektywnie i przyjemnie współpracować; platforma badawcza, na której można maksymalnie wykorzystywać zdobytą wiedzę; adekwatne dochody; bardziej realistyczne kryteria tytułów naukowych¹⁰.

¹⁰ Tekst oryginalny: 一个能长期共事、稳定性强且工作能力比较优秀的外教；一个契合度高能高效且愉快地合作的同事（中国人）；一个能自由发挥自己的专业特长的科研平台；更加合理的收入；更符合实际的职称评价标准 (Yí gè néng cháng qī gòng shì,

Podsumowanie wyników badań i dyskusja

Z przeprowadzonych badań wynika, że dzisiaj wśród młodszych chińskich nauczycieli JPJO już nie brakuje osób z wykształceniem wyższym niż licencjackie. Do chwili obecnej najstarsze chińskie polonistyki – BFSU, HNU i GDUF – zapewniły akademickiemu rynkowi Państwa Środka potencjalnych kandydatów na chińskojęzycznych glottodydaktyków polonistycznych. Mimo małego doświadczenia zawodowego respondenci już mieli samodzielnie prowadzić zajęcia tematycznie dosyć rozmaite, gdyż uczyli nie tylko samego języka, lecz także historii, literatury, kultury czy technik tłumaczenia. Sam ten fakt potwierdza słuszność teorii o różnorodności funkcji pełnionych przez nauczyciela języka obcego, jaką głosiła E. Zawadzka.

Większość badanych osób zdecydowała się na zawód nauczyciela akademickiego, dlatego że pozwala on na wykorzystywanie zdobytej na studiach wiedzy o polszczyźnie. Największą motywację do pracy stanowili studenci oraz własne zamiłowanie do badań naukowych i/lub nauczania, jednak to stosunkowo wysoka pozycja społeczna i stabilność zawodu nauczyciela akademickiego okazały się czynnikami, które zachęciły młodszych chińskich polonistów do dalszego wykonywania profesji lektora.

Okazało się, że niewystarczające umiejętności zawodowe i specjalistyczne, brak zasobów dydaktycznych i wsparcia ze strony fachowców oraz problemy spowodowane przez otoczenie pracy najbardziej zahamowały rozwój respondentów. Kłopoty sprawiali studenci (ich niska motywacja do nauki), nauczyciele z zagranicy (ich niestabilność), z którymi współpracowali chińscy poloniści, a także sama instytucja zatrudniająca (dodatkowe obowiązki związane z biurokracją). W pewnym stopniu potwierdza to trafność układu zaproponowanego przez W. Pfeiffera, w którym nauczyciel ulega wpływowi różnych czynników otoczenia.

Poddani badaniu młodszy nauczyciele JPJO przyznali, że pragnęli opanowania bądź poprawy metod i technik nauczania. Potrzebowali wsparcia w zakresie materiałów dydaktycznych. Oczekiwali też doradztwa od specjalistów z dziedziny i starszych glottodydaktyków polonistycznych. Część z nich czekały jeszcze studia wyższego stopnia.

Przeprowadzone badania i zaprezentowane na ich podstawie wnioski odnoszą się do dosyć nielicznej próby badawczej (23 respondentów), jednak należy wziąć pod uwagę fakt, że cała grupa chińskojęzycznych nauczycieli akademickich JPJO jest nieduża, dlatego konkluzje przedstawione w niniejszym artykule mogą być wartościowe.

wèn dìng xìng qiáng qiè gōng zuò néng lì bǐ jiào yōu xiù de wài jiào; yí gè qì hé dù gāo néng gāo xiào qiè yú kuài de hé zuò de tóng shì (zhōng guó rén); yí gè néng zì yóu fā huī zì jǐ de zhuān yè tè cháng de kē yán píng tái; gèng jiā hé lǐ de shǒu rù; gèng fú hé shí jì de zhí chēng píng jià biāo zhǔn). Tłumaczenie własne.

Pozwalają one przede wszystkim na identyfikację motywacji, problemów i potrzeb chińskich młodszych nauczycieli JPJO, którzy funkcjonują na uczelniach, a w zakresie wartości aplikacyjnej przeprowadzone badanie daje możliwość optymalizowania dalszego rozwoju tej grupy dydaktyków.

Aneks

Wzór ankiety: Badanie motywacji, problemów i potrzeb chińskich młodszych nauczycieli języka polskiego jako obcego¹¹

1. Od jak dawna naucza Pan(i) języka polskiego?

- A. mniej niż 3 lata
- B. od 3 do 5 lat
- C. więcej niż 5 lat

2. Jaka jest Pana(i) afiliacja?

3. Jaki jest Pana(i) najwyższy poziom wykształcenia?

- A. ukończone studia licencjackie
- B. ukończone studia magisterskie
- C. ukończone studia doktoranckie

4. Uczelnia, na której Pan(i) ukończył(a) studia

- A. licencjackie _____
- B. magisterskie _____
- C. doktoranckie _____

5. Kierunek, na jakim Pan(i) ukończył(a) studia?

- A. licencjackie _____
- B. magisterskie _____
- C. doktoranckie _____

6. Czy odbył(a) Pan(i) studia podyplomowe, szkolenia lub dodatkowe kursy w zakresie dydaktyki?

- Tak
- Nie

¹¹ Serdeczne podziękowania dla Michała Dahla za korektę tłumaczenia ankiety.

7. Proszę wymienić zajęcia prowadzone przez Pana/Panią w ramach pracy dydaktycznej

8. Co sprawiło, że został(a) Pan(i) nauczycielem/nauczycielką języka polskiego?

- A. Zawód nauczyciela akademickiego jest szanowany.
- B. Ponieważ nadarzyła się okazja.
- C. Zawód nauczyciela to zawsze było moje marzenie.
- D. Ponieważ jest to stabilna praca.
- E. Pokrywa się z moją specjalizacją.
- F. Inne: _____

9. Co jest Pana(i) największą motywacją do pracy?

- A. Studenci
- B. Dobra atmosfera w pracy
- C. Dobre perspektywy rozwoju
- D. Zamiłowanie do badań i nauczania
- E. Poczucie bezpieczeństwa wynikające ze stabilności pracy
- F. Dostęp do licznych zasobów i możliwość samorealizacji
- G. Inne: _____

10. Jakie jest prawdopodobieństwo kontynuowania przez Pana/Panią pracy w zawodzie w ciągu najbliższych 3–5 lat?

- A. Bardzo duże
- B. Duże
- C. Nie jestem pewny(a)
- D. Małe
- E. Bardzo małe

11. Jakie problemy i trudności Pan(i) obecnie napotyka w pracy?

- A. Brak doświadczenia zawodowego
- B. Umiejętności specjalistyczne wymagają polepszenia
- C. Brak materiałów dydaktycznych (w tym podręczników, słowników itd.)
- D. Brak doradztwa ze strony specjalistów i osób doświadczonych w wykonywaniu pracy na tożsamym stanowisku
- E. Niewielka motywacja studentów do nauki
- F. Problemy i trudności spowodowane przez nauczyciela z zagranicy (z Polski)
- G. Problemy i trudności spowodowane przez instytucję zatrudniającą
- H. Inne: _____

12. Czy próbował(a) Pan(i) rozwiązać powyższe problemy samodzielnie lub z pomocą innych osób? Jeśli tak, proszę krótko opisać, jakie działania Pani(i) podjął/-ęła.

13. Czy instytucja, w której Pan(i) pracuje, udzieliła Panu/Pani odpowiedniej pomocy, poprzez np. zapewnienie szkoleń? Jeśli tak, proszę krótko przedstawić formy takiego wsparcia. Czy według Pana(i) wsparcie to było skuteczne?

14. Jaka jest Pana(i) najpilniejsza potrzeba w pracy dydaktycznej?

- A. Wsparcie w zakresie materiałów dydaktycznych
- B. Opanowanie oraz poprawa metod i technik nauczania
- C. Wsparcie od nauczyciela/-i z zagranicy (z Polski)
- D. Doradztwo ze strony specjalistów i starszych nauczycieli
- E. Inne: _____

15. Jaka jest Pana(i) najpilniejsza potrzeba w pracy naukowej?

- A. Podniesienie poziomu wykształcenia
- B. Opanowanie i poprawa warsztatu badawczego
- C. Podjęcie decyzji o swojej specjalizacji badawczej
- D. Dostęp do wysokiej jakości aktualnych zasobów badawczych
- E. Bezpośrednie doradztwo od bardziej doświadczonych badaczy
- F. Inne: _____

16. Inne potrzeby, jakie Pan(i) odczuwa w pracy:

Literatura

- Gębał P.E., *Glottodydaktyka porównawcza jako nowa subdyscyplina glottodydaktyki*, „Lingwistyka Stosowana” 2014, nr 10, s. 37–49.
- Bartkowiak G., Krugielka A., *Postawy nauczycieli akademickich 55 plus wobec pracy zawodowej*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych” 2019, nr 4, s. 212–221.
- Padzik D., *Nauczyciel XXI wieku – role i wyzwania*, „Języki Obce w Szkole” 2021, nr 2, s. 83–88.
- Małejka J., *Nowe wyzwania glottodydaktyki polonistycznej w Chińskiej Republice Ludowej*, „Z Teorii i Praktyki Dydaktycznej Języka Polskiego” 2021, t. 30, s. 187–206.

Nauka polskiego w Chinach, Instytut Polski – Wydział Kultury Ambasady RP w Pekinie, <https://instytutpolski.pl/beijing/pl/nauka-polskiego-w-chinach/> (dostęp: 1.08.2021).

Wén Qiūfāng (文秋芳), Zhāng Hóng (张虹), *Wǒ guó gāo xiào fēi tōng yòng wài yǔ jiào shī miàn lín de tiǎo zhàn yǔ kùn jìng: yī xiàng zhì xìng yán jiū* (我国高校非通用外语教师面临的挑战与困境: 一项质性研究) [Rozwój kariery akademickich nauczycieli mniej popularnych języków obcych: wyzwania i dylematy], „Zhōngguó Wàiyǔ” („中国外语”) [Foreign Languages in China] 2017, vol. 14, no. 06, s. 96–100.

Zawadzka E., *Nauczyciele Języków Obcych w dobie przemian*, Kraków 2014.

SUMMARY

ANALYSIS OF MOTIVATION, PROBLEMS, AND NEEDS OF CHINESE JUNIOR TEACHERS OF POLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

With the dynamic development of Chinese Polish Studies since 2018, there has been a growing demand for teachers of Polish as a foreign language who are native Chinese speakers in the labour market of the People's Republic of China. Nowadays, almost every Polish language centre at a university has its own teaching staff. Many of them are not only quite modest in terms of staff numbers, but also very young in terms of the age and experience of the teachers. Today, both Polish and Chinese language literature still lacks in-depth research on this specific group of glottodidactics. Therefore, the present study aims at getting to know Chinese junior teachers of Polish as a foreign language working at universities, and to gain knowledge about their motivation for their profession, problems and needs at work. From the questionnaire survey of 23 purposively selected respondents, it can be concluded that the greatest motivation of the respondents was related to students and interests in research and/or teaching. The problems they encountered at work were related to insufficient skills, lack of materials and those caused by the work environment. They are most in need of improved teaching methods and techniques, more and better teaching materials and help from masters in this field.